

yapılmıştır (bk. bibl.). 6. *Tahmîs-i Kasîde-i Bürde*. Kâtibî Hâfız Seyyid Hüseyin b. Seyyid Ali el-Amâsî'nin 1631 yılı civarında tertip ettiği *Kaşîdetü'l-Bürde*'nin iki tahmîsini, bir Farsça ve beş Türkçe tercümesini içeren bir mecmuanın içinde yer almaktadır. Bu mecmuanın on civarında nüshası tesbit edilmiştir (meselâ bk. Süleymaniye Ktp., Fâtih, nr. 3715). 7. *Nakîbü'l-eşrâf Defteri*. Müellifin nakîbüleşraflık görevinde bulunduğu dönemde Osmanlı toplumundaki seyyidler kayıt altına almak için tuttuğu, İstanbul Müftülüğü Şer'iyye Sicilleri Arşivi'nde bulunan defter 1625-1630 yılları arasını içerir.

BİBLİYOGRAFYA :

Şerif Muhammed Efendi'nin *Menâkıbu'l-Evliyâ'su: İnceleme-Metin-İndeks* (haz. Seda Uysal, yüksek lisans tezi, 2011), Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, hazırlayanın girişi, s. 13-24; Şerif Mehmed'in *Mensur Ferruh u Hüma Hikâyesi: İnceleme-Metin (76^a-154^a)* (haz. Zeynep Namoğlu, yüksek lisans tezi, 2013), Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, hazırlayanın girişi, s. 2-5; Kınalızâde, *Tezkire*, I, 172; Atâi, *Zeyli Şekâik*, s. 77-78, 742-744; *Keşfü'z-zunûn*, II, 1665; Ahmed Nazif Efendi, *Riyâzü'n-nûkabâ*, Süleymaniye Ktp., Hacı Mahmud Efendi, nr. 4590, vr. 8^a; Mehmed Süreyyâ, *Sicill-i Osmanî* (haz. Nuri Akbayar, s. nşr. Seyit Ali Kahraman), İstanbul 1996, II, 546; Bahattin Yaman, *Osmanlı Resim Sanatında Kıyamet Alametleri: Tercüme-i Cifrü'l-Câmî' ve Tasvirli Nüşhaları* (doktora tezi, 2002), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; Reşat Öngören, *Tarihte Bir Aydın Tarikatı: Zeyniler*, İstanbul 2003, s. 121; Sadık Yazar, *Eğirdirli Münevver Bir Ailenin Hikâyesi: Şerif Mehmed'in Menâkıb-ı Şeyh Burhâneddîn'i*, İstanbul 2012; Neşet Köseoğlu, "Eğirdirli Şair Şerifi ve Babası ile Oğlu", *Ün*, I/7, Isparta 1943, s. 104-105; *Kâmûsü'l-a'lâm*, IV, 2856.

SADIK YAZAR

ŞERKÂVÎ, Abdurrahman Ahmed

(عبد الرحمن أحمد الشرفاوي)

Abdurrahmân Ahmed eş-Şerkâvî
(1920-1987)

Hikâye, roman ve tiyatro yazarı, şair, hürriyet için verdiği mücadeleyle tanınan Mısırlı yazar.

10 Kasım 1920'de Mısır'ın Menûfiye vilâyetine bağlı Şibînülkevm'in merkezi olan Delâtûn köyünde doğdu. Kur'an'ı ezberledi, ilkokulun ardından Kahire'de büyük kardeşleriyle birlikte liseyi bitirdi. Bu arada okuduğu halk hikâyeleri ve edebî eserlerden etkilendi. Babasının isteği üzerine 1939'da Kahire'deki I. Fuâd Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne girdi. Aynı zamanda Edebiyat Fakültesi'ne devam ederek Tâhâ Hüseyin, Mustafa Abdürrâzık ve Ahmed

Abdurrahman
Ahmed
eş-Şerkâvî

Emîn gibi meşhur hocaların derslerine ve konferanslarına katıldı, eski ve yeni Arap edebiyatına dair geniş bir kültür edindi.

1943 yılında Hukuk Fakültesi'nden mezun olunca iki yıl avukatlık yaptı, daha sonra Eğitim Bakanlığı'nda tahkikat müfettişliğine tayin edildi. Bir yandan da edebiyatla ilgili araştırmalarını sürdürdü. Tâhâ Hüseyin, Abbas Mahmûd el-Akkâd, İbrâhim Abdülkâdir Mâzinî, Muhammed Avad, Muhammed Hüseyin Heykel, Tevfik el-Hakîm gibi döneminin edebiyat otoriteleri vasıtasıyla Arap edebiyatı dışında Fransız, İngiliz, Alman ve Yunan edebiyatları alanında da bilgi edinmeye çalıştı (Kemâl M. Ali, s. 46). Özellikle hemşehrisi olan yazar Sa'd Mekkâvî'den çok etkilendi. Anton Pavloviç Çehov, Maksim Gorki, Vladimir Vladimiroviç Mayakovski gibi ünlü Rus yazar ve şairlerini onun sayesinde tanıdı (a.g.e., s. 51). Eğitim Bakanlığı'ndan izinli olarak bir yıllığına (1950-1951) gittiği Paris'te edebiyat, fikir ve sanat hareketlerini izleme imkânı buldu. 1956'da Eğitim Bakanlığı'ndaki görevinden ayrılıp kendini edebiyat çalışmalarına verdi, ayrıca çıkarılmasına yardımcı olduğu eş-Şa'ib, el-Cumhûriyye, el-Mısrî, el-Fecrû'l-cedid, et-Te'avvür, el-Ğad gibi dergi ve gazetelerin yazı işlerinde görev aldı. Ardından *Rûz el-Yûsuf* dergisi yazı işleri müdürlüğü ve 1971-1977 arasında idare meclisi başkanlığı yaptı, daha sonra *eI-Ehrâm* gazetesinde yazarlığa başladı. Yazılarında edebiyatın, çağın anlayışına uygun biçimde Arap milleti ve toplumunun sorunlarına cevap verecek şekilde yenileştirilmesi gereğini savundu. Ayrıca bazı önemli resmî görevler de üstlendi. 1975'te İnsan Hakları Derneği başkanı, 1976'da Radyo-Televizyon Birliği ve ardından Mısır Edebiyatçılar Derneği, Pen Kulüp, Hikâye Kulübü üyesi oldu. 1977'de Sanat, Edebiyat ve Sosyal Bilimler Yüksek Konseyi genel sekreterliğine getirildi, Basın Yüksek Konseyi ve Şûrâ Konseyi üyeliklerine seçildi. 1978'de Afrika-Asya Dayanışma Örgütü genel sekreterliğini ve

1981'de başkanlığını üstlendi. Şerkâvî'ye 1974'te edebiyat dalında devlet takdir ödülü, 1975'te birinci dereceden ilim ve sanat madalyası ile sanat altın madalyası verildi. Şerkâvî, doğduğu güne denk gelen 10 Kasım 1987'de Kahire'de vefat etti. İzzet, Ahmed, Şerif ve Eymen adlarında dört oğlu vardır.

Üniversitedeki öğrencilik yıllarından itibaren kardeşleriyle birlikte İngiliz işgaline karşı baş kaldırın halkın saflarında fiilen mücadele eden Şerkâvî kalemıyla de mücadelesini sürdürmüş, yazı işleri müdürü olduğu *eI-Talîf* dergisinden (1943-1946) başlayarak birçok dergi ve gazetede bu konuda yazılar yazmış, solculuğu ve sosyalist akımın ilkelerini savunmuş, hapse girmiş, yoksullardan ve zayıflardan yana olmayan hiçbir devrimin başarı kazanamayacağını söylemiş, kendisi siyasi bir görev almamakla birlikte Cemal Abdünnâsır ile Enver Sedat siyasetinin önde gelen destekçileri arasında yer almıştır. Edebî hayatına 1936'da henüz lise öğrencisi iken *Rûz el-Yûsuf* dergisinde yayımladığı şiirle başlayan Şerkâvî, 1938'de Louis Aragon'un "Les yeux d'Elsa" adlı Fransızca şiirini "Uyünü İlzâ" adıyla tercüme etmiş ve şiirini üniversite mezunlarının çıkardığı *Râbîtatü'ş-şebâb* dergisinde neşretmiştir. Bunu vatan ve insan sevgisini terennüm eden diğer şiirleri izlemiştir. Serbest şiir tarzında kaleme aldığı tiyatro eserleri dışındaki lirik şiirlerinde gurbet, yalnızlık, mahrumiyet, hürriyet özlemi, sevgi-hüzün, tabiatla kaynaşma, tedirginlik ve çelişki gibi unsurların yer aldığı görülür. Şiirlerinde tekrar ve ironi yanında kültür seviyesi düşük olan halka yönelik bir üslûpla yazdığı eserlerde romantik yaklaşım baskındır. Şerkâvî, Arap şiirinin biçim ve içerik bakımından modernleştirilmesini savunmuştur.

1943-1956 arasında yazdığı kısa hikâyeleri dergi ve gazetelerde yayımlanmış, bu hikâyeler iki koleksiyon halinde toplanmış, daha sonra tamamı bir araya getirilmiştir. 1950'li ve 1960'lı yıllarda kaleme aldığı romanların ortak yanı olayların köyde geçmesi, yer yer halk dili kullanılmış olması, onurlu bir hayat yaşanması, hürriyet ve sosyal adaletin gerçekleştirilmesi, halkın yararına toplumsal değişimin zarureti gibi hususlardır. Özellikle *eI-Arz* adlı eseri Mısır köylerine realist bakış çığırını açan ilk roman kabul edilmiştir (Kemâl M. Ali, s. 93). Tiyatro, dram ve opera türü eserlerinde İslâm tarihinin olaylarından esinlenmiş, bunlarda insanî sorunlar, sömürgeciler ve sömürgecilik, zulüm ve zalimler

ele alınmıştır. Şerkâvî, Arap tiyatrosunun modernleştirilmesi çağrısında da bulunmuştur. Hayatının son yıllarında yazdığı İslâm büyüklerine ilişkin biyografik eserlerde bunların dehalarına, örnek ve ideal niteliklerine, ölümsüz insanî değerlerine vurgu yapmış, İslâm için verdikleri mücadeleler çerçevesinde çağdaş yaklaşımlar ortaya koymuştur. Bu tür eserlerinde yer alan modern düşünce ve yaklaşımları sebebiyle eleştirilmiştir.

Eserleri. Biyografi. 1. Muḥammed: Resûlü'l-ḥürriyye (Kahire 1381/1962, 1385/1965, 1387/1967, 1392/1972, 1398/1978). Hz. Peygamber'in risâletiyle ilgili çağdaş yaklaşımların ortaya konduğu eseri Ahmed el-Alâvine hatalar ve mugalatalar yanında Kur'an hakkında şüpheye düşürücü fikirler içermekle eleştirmiştir (*Zeylû'l-A'lâm*, s. 116). **2. 'Alî (b. Ebî Tâlib) İmâmü'l-muttaḳîn** (I-II, Kahire 1984-1985). *el-Ehrâm* gazetesinde tefrika edilmiş makaleler dizisinden derlemedir. **3. E'immetü'l-fıkhî't-tis'a** (I-II, Kahire 1406/1985, 1407/1987). Zeyd b. Ali Zeynelâbidîn, Ca'fer es-Sâdik, Ebû Hanîfe, Mâlik b. Enes, Leys b. Sa'd, Şâfî, Ahmed b. Hanbel, İbn Hazm ve İbn Abdüsselâm es-Sülemî'nin fikhî görüşleriyle biyografilerini içermektedir. **4. eṣ-Şiddîk: Evvelü'l-ḫulefâ'** (Kahire 1407/1987). **5. el-Fârûk: 'Ömer b. el-Ḥaṭṭâb** (Kahire 1407/1987). **6. 'Ömer b. 'Abdül'azîz ḥâmisü'l-ḫulefâ'î'r-râşidîn** (Kahire 1407/1987). **7. İbn Teymiyye: el-Faḳihü'l-mu'azzeb** (Kahire 1408/1988, 1410/1990).

Tiyatro. Müellif tiyatrolarında İslâm ülkelerinin mâruz kaldığı sömürgeciliği ve zulümleri anlatmış, yer yer Kur'an, hadis, şiir ve mesellerden iktibaslara yer vermiştir. **1. Me'sât cemîle ev me'sât Cezâ'îriyye** (Kahire 1958, 1962). Cezayir halkının sömürgecilere karşı verdiği mücadelenin övgüsüne dairdir. **2. el-Fetâ mehrân** (Kahire 1965, 1966). Eserde Memlükler döneminde aydın kesimle yöneticiler arasındaki ilişkiler anlatılmaktadır. **3. Vaṭanî 'Akkâ** (Kahire 1967, 1969, 1970). Bu eserde de Filistin sorunu ele alınmıştır. **4. Timşâlû'l-ḥürriyye** (Kahire 1967). **5. Se'ru'llâh** (Kahire 1969, 1970, 1988). "el-Ḥuseyn şâ'iren" ve "el-Ḥuseyn şehiden" başlıklarıyla iki bölümden oluşan eserde Hz. Hüseyin'in gerçeği üstün kılma uğrunda yaptığı cihad ve fedakârlık dile getirilmektedir. **6. Sülâsiyyetü'n-nesri'l-aḥmer** (Kahire 1975). "en-Nesr ve'l-ğirbân", "en-Nesr ve kalbül-esed", "en-Nesrül-aḥmer Salâḫuddîn el-Eyyûbî" adlı üç bölümden meydana gelmektedir. **7. 'Urâbî za'imü'l-fellâḫîn**

(Kahire 1982, 1406/1985). Eserde, Ahmed Urâbî Paşa'nın İngiliz işgaline baş kaldırısından esinlenerek Mısır halkının sömürgeciliğe ve feodaliteye karşı çıkışı övülmektedir (İng. çeviri: Thoraya Mahdi Allam, *Orabi Leader of the Fellâḫin: A verse Translation*, Cairo 1989).

Roman: *el-Arz* (Kahire 1953, 1954, 1404/1985), *Ḳulûb ḥâliye* (Kahire 1955, 1957, 1984), *eṣ-Şevâri'u'l-ḥaliyye* (Kahire 1957, 1958, 1970, 1986), *el-Fellâḫ* (Kahire 1967, 1968), *eṣ-Şa'âlik*. **Hikâye:** *Arzû'l-ma'reke* (Kahire 1952, müellifin 1949-1952 yıllarında kaleme aldığı yirmi hikâyeyi içerir); *Aḫlâm şağire* (Kahire 1953, 1954, ilk hikâyenin adıyla bilinen bu koleksiyonun tamamı *el-A'mâlû'l-kâmile li-mü'ellefâti 'Abdirrahmân eṣ-Şerkâvî* adlı eserde toplanmıştır, Kahire 1978; hikâyelerde Mısır tarihinden hareketle Mısır halkının Memlük ve Türk yönetimine, Fransız ve İngiliz işgaline karşı verdikleri mücadeleler anlatılır). **Şiir:** Şerkâvî'nin lirik şiirleri iki divanda toplanmıştır: *Ḳaşide / Risâle min ebin Mişriyyin ile'r-re'is Trumân ve Ḳaşâ'id uḫrâ* (Kahire 1953, 1957, 1986; çoğu 1945-1948 arasında yazılmış, on altısında romantik üslûbun hâkim olduğu yirmi dokuz kasideyi ihtiva eder); *Timşâlû'l-ḥurriyye ve Ḳaşâ'id uḫrâ* (Kahire 1988; içerdiği yirmi sekiz kaside genelde 1939-1945 yıllarında kaleme alınmıştır ve bu kasidelerin çoğunda romantizm hâkimdir).

Diğer Eserleri: *Bândünc ve's-selâmü'l-âlemî* (Kahire 1956; Endonezya'ya bağlı Java adasının Bandung [Bandoeng] şehrinde 1955'te, yirmi dokuz ülkenin katılımıyla düzenlenen, kapsamlı iş birliği, az gelişmiş ülkelere yardım, ırkçılık ve sömürgeciliğin reddedilmesi, İsrail'e karşı Arap devletlerinin desteklenmesi gibi kararların alındığı konferansla ilgilidir), *Ḳırâ'e fi'l-fikri'l-İslâmî* (Beirut 1972), *Risâle ilâ aḫî* (Kahire 1965), *Risâle ilâ şehid* (Kahire, ts. [eṣ-Şeriketü'l-Arabiyye]). Şerkâvî'nin hayatı, eserleri, *el-Arz* adlı romanı, fikirleri etrafında birçok kitap ve makale yazılmıştır: Abdülmuhsin Tâhâ Bedr, *er-Rivâ'î ve'l-arz* (Kahire 1971); Muhammed Beşûş, *el-Bî'etü'r-rifiyye ve meşâkilü'l-fellâḫî'l-Mişri fi âşârî 'Abdirrahmân eṣ-Şerkâvî'r-rivâ'îyye: el-Arz, Ḳulûb ḥâliye, el-Fellâḫ* (Tunus 1974); Mustafa Abdülganî, *eṣ-Şerkâvî mütemerriden* (Kahire 1987); Muhammed Bedevî, *el-Arz ve's-şadâ* (Sûse / Tunus 1997).

BİBLİYOGRAFYA :

Kemâl M. Ali, *'Abdirrahmân eṣ-Şerkâvî: el-Fellâḫu's-şâ'ir*, Kahire 1990, s. 46, 51, 80, 86, 93; *A'lâmü'l-edebî'l-Arabiyyi'l-mu'aşır* (haz.

Robert B. Campbell), Beirut 1996, II, 775-777; M. Hayr Ramazan Yûsuf, *Tekmilâtü Mu'cemi'l-mü'ellifin*, Beyrut 1418/1997, s. 279-281; a.m.f., *Tetimmetü'l-A'lâm*, Beyrut 1418/1998, I, 277-279; Ahmed el-Alâvine, *Zeylû'l-A'lâm*, Cidde 1418/1998, s. 116; Nizâr Abâza – M. Riyâz el-Mâlih, *İtmâmü'l-A'lâm*, Beyrut 1999, s. 148; Hañî Ahmed Hañî, *Mevsû'atü a'lâmi'l-mübdî'in fi'l-ḳarni'l-işrin*, Beyrut 2001, I, 609-613; Naguib Baladi, "Notices et extraits: La Terre (al-Ard) de 'Abd el-Raḫman el-Sharḳawî", *MIDEO*, II (1955), s. 307-310; J. Jormier, "A travers le monde des romans Egyptiens: Notes et interview", a.e., VII (1962-63), s. 127-130; M. Ahmed Atyye, "Fi'l-muḥteve's-sevrî li-edebî's-Şerkâvî", *el-Mecelle*, sy. 163 (1970), s. 48-61; a.m.f., "Ḳırâ'e cedide li-rivâye kadîme el-Arz hel hiye rivâye sevrîyye", *eṣ-Şekâfetü'l-Arabiyye*, II/5, Kahire 1975, s. 39-43; Fevzî Antîl, "'Abdurrahmân eṣ-Şerkâvî ve'l-mesraḫü'l-cedid", a.e., I/5 (1974), s. 19-38; Fethî el-Ebyârî, "eṣ-Şerkâvî fennân ve müfekkiren İslâmiyyen", a.e., II/17 (1975), s. 73-75; Recâ en-Nakkâş, "'Abdurrahmân eṣ-Şerkâvî ve edebî-hü'r-rivâ'î", *el-Hilâl* (Kasım 1972), s. 96-105; Abdülmün'im Telîme, "eṣ-Şerkâvî: Tûrâşü'l-fenni'l-müteceddid", *eṭ-Ṭalî'a*, XI/2, Kahire 1975, s. 161-163; Emîne Reşid, "Rivâyetü'l-Arz", *Fuṣûl*, IV/5, Kahire 1985, s. 203-210; Habîb ed-Dâim, "el-Arz ve Zeyneb", a.e., VI/6 (1986), s. 155-166; Fâruk Hurşid, "'Abdurrahmân eṣ-Şerkâvî", a.e. (Aralık 1987), s. 78-85; İnâs Memdûh Tâhâ, "Şüretü'l-ḳarye fi'r-rivâyeti'l-Arabiyye", *el-Mustakbelü'l-Arabi*, sy. 48, Beyrut 1983, s. 50-65; M. Sabrî Seyyid, "Arşifü'l-Ḳuşşa: 'Abdurrahmân eṣ-Şerkâvî", *el-Ḳuşşa*, sy. 42, Kahire 1984, s. 127-130; Muhammed el-Fikî, "Müzekkîrât fi rivâyeti'l-Arz li's-Şerkâvî", *en-Neşretü't-terbeviyye* (Ekim 1987), s. 5-15; M. Seyyid en-Nessâc, "Sümme rahale'l-fellâḫ şâhibü'l-Arz", *el-Hilâl*, Aralık 1987, s. 86-97; Suâd İdrîs Nübîğ, "eṣ-Şerkâvî, 'Abdurrahmân", *Mv.AJ*, XIV, 354-360.

İSMAİL DURMUŞ

ŞERKÂVÎ İKBÂL, Ahmed b. Abbas

(أحمد بن العباس الشراوي إقبال)

Ahmed b. el-Abbâs
b. el-Cilâlî eṣ-Şerkâvî İkbâl
(1927-2002)

Faşlı edip ve şair.

Fas'ın Merakeş şehrinde doğdu. Baba tarafından soyunun, Şerkâviyye Zâviyesi'nin kurucusu Ebû Ubeydullah Muhammed eṣ-Şarkî (ö. 1010/1601) yoluyla Hz. Ömer'e ulaştığı söylenir. Şerkâvî, Kur'an-ı Kerim'i ezberledikten sonra Bûharbe Medresesi'ne girdi ve Sebî lakabıyla tanınan Saîd el-Meslûhî'den Kur'an kuraatini tekrarladı. Ayrıca *el-Mürşidü'l-mu'în*, *el-Âcurrûmiyye*, *Naẓmü'l-Cümel*, *Lâmiyyetü'l-ef'âl*, *eṣ-Şâfiyye*, *el-Elfiyye*, *Muḳaddimetü İbni'l-Cezerî* vb. kitapları ezberledi. Kur'an'da ve siyer metinlerinde geçen garîb lafızları şiirle açıklayan Meslûhî'nin etkisiyle dil alanına yöneldi. Daha sonra İhmâd es-Sûsî'nin mektebine